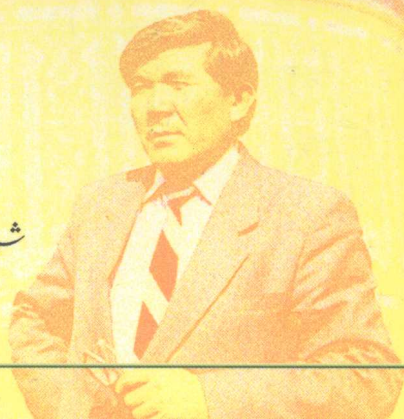

مۇختار شاھان ۇلى

شاھان ۇلى كىتابى

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

مۇختار شاحان ۇلى

كاۋىر داستاندارى

(ولەڭدەر، بالادالار، داستاندار)

باسپاغا داينداغان : س . نايىمان

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

۲۰۰۷ ءۇرۈمچى

图书在版编目 (CIP) 数据

时代之歌：哈萨克文/（哈）穆合塔尔·沙哈诺夫著.
— 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2004.4（2007.11 重印）
ISBN 978—7—228—03476—7

I. 时… II. 穆… III. 诗歌—作品集—哈萨克斯坦—现代—
哈萨克语（中国少数民族语言）IV. I361.25

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2004）第 046285 号

责任编辑：阿布都哈依木

校 对：达吾来提

封面设计：夏提克

时代之歌 （哈萨克文）

穆合塔尔·沙哈诺夫 著

新疆人民出版社出版

（乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮编：830001）

新疆新华书店发行

新疆生产建设兵团印刷厂印刷

850×1168 毫米 32 开本 12.875 印张

1996 年 6 月第 1 版 2007 年 11 月第 4 次印刷

印数：7501—9500

ISBN 978—7—228—03476—7

定价：13.50 元

بۇل كىتاپ قازاقستان رەسپۇبلىكاسىنىڭ «جازۇشى» باسپاسىندا
1994 - جىلى باسلىغان نۇسقاسىنان ئىشلىتىلىپ باسلىدى

本书根据哈萨克斯坦共和国作家出版社 1994 年版本转写出版，
部分内容作了删节。

جاۋاپتى رەداكتور: ۋابدقايىم زىكرىا ۋلى
كوررەكتور: داۋلەت باۋىرجان ۋلى
مۇقاپاسىن جوبالاعان: شاتتىق اكسا

ءداۋىر داستاندارى

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى
(ۋىرەمىچى قالاسى وڭتۇستىك ازاتتىق كوشەسى 348 - ئۇلا)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى

شىنجاڭ ۋندىرىس - قۇرىلىس بىيىكتۋانى

باسپا زاۋودىندا باسلىدى

فورمات 32 850×1168، 12.875 باسپا تاباق

1996 - جىل، ماۋسىم، 1 - باسپاسى

2007 - جىل، قاراشا، 4 - باسلىۋى

تىراجى: 7501 — 9500

ISBN 978 — 7—228—03476—7

باعاسى: 13.50 يۋان

مازمۇنى

ئېرىنشى بولم

بالادالار مەن ولەڭدەر

3	عاشىقتىق عالاماتى
9	هۆرەستكە شىعۇ
11	بارسەلونا اۋەجايىنداى سۇڭقارلار
16	بەسنشى ەركەك
19	قاسىمدى قابىلداماعان ادام ھاقىندا
21	قاراسپان قىشاققارلىرى
25	شىڭ باسنىداى وقىعا
29	توقشىلىق
33	جانەرەكە
37	ارمان
41	ەركەكتەر جىرى
42	جاروكوۋ كوشەسىندەگى كەزدەسۇ
47	قازىر مەنى ۇش توپ ادام قورشاپ تۇر
49	وزەندەر
50	سەرت
51	جايىقپەن جۇزدەسكەندە
52	ۇشاققارلىرى وي
53	بايقايمىسڭ
54	ئۇسىنىسۇ تەوزەماسى
57	جىگىتنىڭ ەكى سىپاتى
58	ەكى الپىپەن قوشتاسۇ

60	 مۇرىن جايلى ءازىل
62	 وتان
65	 داستارقان
66	 سۇلۇلىقتى سەزىنۋ نەمەسە قايبىدەن مۇستافىنمەن قارتتىق جايلى
67	 اتىن، كۇمس جانە قالايى
68	 شاپاعات
72	 جالىن
73	 ەركەكتەرگە كوزقاراس نەمەسە كۇيەۋ نىزدەگەن بويىچەتكەنگە
77	 مەن تۇرالى ويلادىڭ با؟
78	 تەرەڭدىك جىرى
80	 دوستىق ولكەسىنىڭ زاڭى
82	 كوكىرەگىمدە ءتورت ساۋلە
83	 جۇبايلار بار اڭگىمەسى تاۋسىلعان
84	 ادام قانىنداعى پويەزيانى قورعاۋ نەمەسە پالەستىنا اقنى مۇين
90	 العاشقى ماحابباتقا حات
93	 سىرلاسۇ
96	 بىرەۋگە مەن
96	 كەيدە تاۋعا
97	 تاعدىر ماعان
98	 اۋرۇحانادا
99	 تارىحقا ۇڭىلسەڭ
100	 تاۋلار
101	 سوقىر مۇزىكانت
102	 جىگەرلەندىرۋ نەمەسە ءوزىن باقتىسىزىن دەپ ەسەپتەگەن
104	 وسالدىق

105	 تولهگەن ايەرگە نوۆكە ەسكەرتكەش
107	 تورعاي ڭاپتەرىنەن
109	 مەن قىز ۋە ۋاشىن ۋيالىدىم
111	 غۇمىرىمىز سان ۋەستتەن
112	 مەنى نەگە مۇختار قويغان؟
115	 الما باقتىڭ ۋىرلارنى
116	 ماعان ارمان
117	 تارىسى بار ايماقنىڭ
117	 تىلەك
118	 ۋىسىزدەك
119	 قىزىقسىڭ - اۋ
120	 ايلەدەر

ەكىنشى بۆلۈم

الەشىقى ادەمدار

125	 قاراڭغىزلىقى، ۋياڭ جىگىت
125	 جەتەكتەپ اپ
126	 ايتسام دەيمەن
127	 قۇربىمەن ۋازىل
127	 كوڭىل ايتتى
128	 جۇرنالىست سىرى
129	 ۋياڭدىق
130	 بوز بالا جىرى
131	 دوستىق تۇرالى
131	 ۋارىعا
135	 كەزدەسۋ
137	 باقتار، نەگە ۋىسىزسىڭدەر

138	 مۇرا
140	 كوكتەم بۇلتىسىز بولمايدى
154	 ەسەپتەن باستالغان ولەڭ
156	 ماستار ءانى
158	 مۇگەدەكتەر
158	 ويسىزدارى وپاڭداى
159	 ادال ءجۇرىپ
160	 تۇعان جەرمەن سىرلاسى
162	 ۇيلەنگەن دوستقا
162	 ۇيىسىز وتكەن ءتون
164	 قايشىلىق
165	 قالاشا جۇرەم
166	 ەكەۋمىز دە

ءۇششى ءبولم

ءداۋىر داستاندارى

169	 12-3=?
174	 جاڭغىرىق
	جەڭىلگەن جەڭىمپاز حاقىنداى وتىرار داستانى نەمەسە
183	 شىڭجىسحاننىڭ قاتەلىگى
194	 نارىنقۇم زاۋالى
201	 قۇلپىتاس كەپپەتى نەمەسە كەرى تەبۇ زاڭى
207	 تاناكوز
235	 كۈرە تامىردى بزدەۋ
273	 سەيخۇندارىيا
299	 ماحابباتتى قورعاۋ
313	 سەنىم پاتشالىعى

بیرنشی بولم

بالادالار من وله گدهر

عاشقلىق عالاماتى

اتاقتى «قورلان» ءانىنىڭ اۆتورى ەستاي اقىن جەتپىس ەكى جاسقا كەلىپ، ترشىلىكپەن قوشتاسار شاعىندا الاسۇرىپ جان دوسى نۇرلىبەكتى نىزدەپتى. ەكى كۈندىڭ قاشىق جەردە تۇراتىن نۇرلىبەك اتتان قۇلاپ، اياغىن سىندىرىپ العانىنا قاراماستان ارباعا جامباستاي جاتىپ دوسىنا جەتكەن ەكەن. سوندا ەستاي ابدەن جۇقارىپ توزۇعا اينالغان سۇق ساۋساعىنداى جۇزىگىن كورسەتىپ: «سۇيەگىمە كىرەتىن قارتتارعا ەسكەرت، مىنا جۇزىكتى جارتى عاسىر قولىمىنان تاستاماي كەلگەنىمدى بىلەسىڭ، ەندەشە، قالغان عاسىرلاردا دا ساۋساعىمدا جارقىراپ جاتسىن. . . ۇلى سەزىمىن كىشكەنە جۇزىگىنە سىدىرعان قايران قورلانىم - اي!» دەپ اعىل - تەگىل جىلاپتى.

بىردە ەۋگەنى ەۋتۇشەنكونىڭ ۇيىندە شەتەلدىك دوستارمەن بولغان باس قوسۇدا مەن وسى وقىعانى اڭگىمەلەدىم. كەنەت يتاليان ءمۇسىنىشى ورنىنان تۇردى دا: «مۇندا سۇيگەنىنە قوسىلا الماعان ەستاي اقىننىڭ ساعىنىشى مەن زارى عانا ەمەس، بۇكىل ءبىر ۇلتنىڭ ماحابباتا دەگەن مىنەزى مەن ەرلىگى جاتىر ەكەن. وسى ەستاي مەن قورلاندى تۇعان حالىقتىڭ دەنساۋلىعى ءۇشىن توسىت كوتەرۋدى ۇسىنامىن» دەدى. سول ساتتە توبەم كوككە ەكى - اق ەلى جەتپەي تۇردى.

قارتاڭ اىەل جۇمىسىما نىزدەپ كەلىپ، جىلادى:
«جالعىز قىزم بار ەدى، اينام، تىرلىگىمنىڭ شىنارى.

ەركەلەتتىم، ۋەمىرىمدى جەلكەن ەتتىم جولنى.
 تەك سول گۈلدەپ تولسىسن دەپ،
 تەك سول كىسەن، سول ۋەشسەن دەپ
 ەشتەڭەنى ايامام جوق، ۋەبارىن بەردىم قولنى.
 قىزىم سۇلۇ بوي تۈزەدى، وي تۈزەدى جايدارى،
 وي تۈزەدى كوز جاۋىن اپ قىزعالداقتاي مايداعى،
 الدى بولدى قۇربىسىنىڭ بىرگە وسكەن.
 ۋەمىتىمە باق پەن قايعى قالاي قاتار مىنگەسكەن؟
 بەكەر، بەكەر جىبەرىپىن ەركىنە،
 ەرتە ۋەتۈسىپ قالدى - ۋ، ۋەسرا، البىرت سەزىم ۋەرتىنە.
 باقتى ەدىم، باقتى ەدىم مەن قانداي
 قاشان قىزىم جولىققاندا عاشىقتىقتىڭ ەرتىنە.
 كۈزەتتىمىن بۇل كۈن ەسك تۇرىغان،
 تۇار ايمىم تۇماي قالدى ۋەڭنىان.
 ۋەش جىل بولدى، بۇيراباس ۋەبىر ارتىستىڭ
 سورلى قىزىم جۇڭگىرىپ ۋەجۇر سوڭنىان.
 ال ول ۋەيتىنىڭ (بۇل قورلىقتى قاراشى!)
 بار ايلەنى، بالاسى،
 ۋەيلەنۋگە قايدان كەلسەن شاماسى.
 قىزىم سونى بىلمەيدى مە؟ بىلەدى!
 بىلە تۇرا سەلت ەتپەيدى جۇرەڭگى.
 نە ۋەبىر جايسالڭ جىڭىتتەردى تۈرەدەي
 مازاق ەتتەپ كەتپەدى مە ەلەمەي؟!
 بۇل نە دەگەن كۈلدەن تابار باقتى
 شۈلدەن نەزەپ جاڭگىلىسقان شۈرەڭەي.
 دەپ سەنسەم دە: باقت الدا، جول الدا،
 اداسقانداي كەيىپتەمىن بوراندا.
 ال ول ۋەشسەن بۇيراباس سول ارتىستەن

ارتق جان جوق عالامدا.
 تەك سونى ويلاپ تەربىلەدى ارمانغا.
 تەك سونى ويلاپ جىلايدى ۋىدە قالغاندا.
 سوسىن قايتا جىمىيادى:
 — مەنەن اسقان باقتىتى ادام جوق جالغاندا،
 داۋا بار ما، داۋا بار ما تالعامغا.
 جاقىن تارتىپ سىرلاسىمداي بۇرىنقى،
 كەشىر، قالقام، ساعان اشتىم سىزىمدى.
 سەن ەرەكشە سىلى جاننىڭ قىزىما،
 سىلايتىنى — جاتقا وقىدى جىرىڭدى.
 وزىڭە ايان، قىز كوڭلى گۈل نازىك،
 جەڭگە الماسپىز، ئور مىنەزبەن ئوردا جىق.
 وتىنەمىن، سول باقتىسىز سورلىغا
 قول ۇشەن بەر، وي سالارلىق جىر جازىپ». .
 سونى ايتتى دا شىعنىپ كەتتى ول قوشتاسىپ،
 تۇرىپ قالدىم ويىم مۇڭمەن استاسىپ،
 كوز الدىمنان كەتپەي قالدى مۇڭلى انا،
 كوز الدىمنان كەتپەي قويدى جاس عاشىق.
 ولكە داڭقىن ارتقانمەن ارقاعا،
 ئالى كۈنگە تۇسپەي كەلگەن كارتاغا،
 قىران عانا قالقۇتايىتىن كوگىندە،
 بۇلتتان بىيىك زاڭغار از با،
 سۇراق قويغان تاڭدار از با،
 جازىلماغان زاڭدار از با ومىردە؟
 كۇدىس پەيىل كەدەرگىدەن قايتقانمەن مەسەلى،
 عاشىق جۇرەك ئوز تاعدىرىن ئوزى عانا شەشەدى.
 جىعا المايدى ونى جۇرتنىڭ وسەگى،
 بۇعان دالەل — قۇدىرەتتى «قورلان» ئانى كەشەگى.

قاسىرەتتى ءسات سوققاندا ابدەن مەڭدەپ كەسەلى،
قايران ەستاي قىماس دوسىن شاقىرىپ
بىلاي دەپتى دەسەدى:
«ەي، نۇرلىبەك، ەرەنىم!

جەتپىس ەكى جاسىمدا
تۇزاعىنا ءلىنىدىردى مەنى ءولسىم.
تۇلاعانىمەن امال نەشەك، كۈنەمتىن.
تىرشىلىكتە از سوزباپ ەڭ قول ۇشىن
ولگەن سوڭ دا قاجەت بوپ تۇر كۈمەگىڭ.
ءدال وزىڭدەي قايدان ۇقسىن قايعىمدى ەل،
عاشىق كوڭىل ماڭگى جاسىل ايدىن كول.
عاشىقتىقپەن وتكەن كۈندەر عانا ءومىر،
ال قالعانى جاي كۈندەر.

كۈلمەن كۈلدەي، تاۋمەن تاۋدای تەڭدەسە،
بەلدەسۋگە تالاپ قىلدىم مەن نەشە.

ەلۋ ءبىر جىل عاشىق بولدىم قورلانعا،
ەلۋ ءبىر جىل ءومىر ءسۈردىم ەندەشە.
قورلاندى ويلاپ قىيال قىوستىم تاڭدارعا.
قورلاندى ويلاپ شىقتىم قانشا زاڭعارعا.
ءسىرا، مەندەي عاشىقتىقتان باق تاۋىپ،
ءسىرا، مەندەي مۇڭعا باتقان جان بار ما؟
دۇنيەنىڭ وزگە باقتى، شاتشىعىن

مەنىسىنبەگەن مەنىڭ مۇڭىم ءتاتتى مۇڭ.

ءتاتتى ەمەي نە؟ ون سەگىزگە وي سالىپ
جىيرما بەستە تاڭداندىرسا قارتتىعىم؟!

اتنەڭ، تاعدىر قوسا المادىم، سۈرىم با؟
زامان — جىلان جاتىپ الدى — اۋ جولسىمدا.
ءبىراق، مەنىڭ باقتىم دا، بارىم دا

قورلان بەرگەن التىن جۇزىك جارقىراپ
 ەلۋ ەبىر جىل ساۋلە شاشتى قولىمدا.
 ەور تولقىنغا قارسى جۇزگەن ەور كەمە
 مەن بولىپىن، ۋەھو، قانداي مارتەبە!
 بۇل جۇزىككە ەلۋ ەبىر جىل ايەلىم
 قىزغانىشپەن قاراپ كەلدى ورتەنە.
 دەسە داعى ەل ەداستۇرى ەرگە سىن،
 قارتتارغا ەسكەرت، قارسىلاسا كورمەسىن.
 قورلاننىمنىڭ كوزى بولغان جۇزىكتى،
 وتىنەمىن، وزىممەن ەبىر جەرلەسىن!
 سەرت پەن سوزگە ۇمىتשאقتاۋ ولكەدە
 عاشىق بولىپ ەلۋ قانداي مارتەبە.
 تىرلىگىمە شابىت بەرگەن بۇل جۇزىك
 جارىق بەرىپ جاتسىن ماعان كوردە دە!
 شارشاتپاعان ارمان شىركىن، ارمان با؟

.....

انە، سولاي قايسار اقىن كوز جۇمدى.

.....

بۇل تۇرالى ايتقان كەزدە قولانغا:

«ەگەر ولاي ەتپەسە

ەستاي ەستاي بولا ما؟!

ەستاي ەستاي بولا ما؟!

ونسىزداغى جانى سۇلۇ بالاڭا

سۇلۇ ەلىم سىلاپسىڭ - اۋ، جەر انا!»

دەپ جىلاپتى كەپىر بايقۇس ەڭكىلدەپ،

اق جاۋلىغى اي نۇرىمەن جەلكىلدەپ.

ناعىز عاشىق قارتتىعىڭا كونەر مە؟

قورلان ەوزى كەينىنرەك قىلتاماقتان ولەردە

۶اجىمدى ۶جۈزى قۇارپ، تۈنەرىپ،
 كۈيەۋىن سىرتقا شىعارىپ جىبەرىپ،
 اقبالاپ، قوزىپ دەلەبەسى دە،
 بويجەتىپ قالغان نەمەرەستە
 ەستايدىڭ ۶اننى سالدېرىپ،
 جانارىن شوقتاي جاندېرىپ،
 «باقىتتىمىن، باقىتتىمىن» دەپتى دە
 كوز جۈمىپتى ماڭگىلىك.
 عاشىق جۈرەك سۆيگەنى ۶ۇشىن بولا المايدى جازالى،
 ادام ازسا عاشىقتىقتىڭ جوقتىغىنان ازادى.
 عاشىق جىرى — تىرشىلىكتىڭ كۈكەيتەستى ولەڭى،
 ەشېر گەومەتريامەن ولشەتبەيتىن كۈلەمى.
 بۇل سەزىمنىڭ ۇشان — تەڭىز ادامزاتقا بەرەرى.
 عاشىق بولۇ كەلسە كىمنىڭ قوللىنان
 الەم سوعان سەندەدى،
 قۇلاي ۶سۈيۈ — ەرلىكپەن تەڭ سەبەبى!
 اپاتاي — اۋ،
 وندا نەگە يتەرەمىز عاشىقتاردى قاقپانعا؟
 كوڭىلىنىڭ كۈنى جوقتاردان،
 تاباننىڭ ۶بۇرى جوقتاردان
 جۇرت ونسىزدا زارداپ شەگىپ جاتقاندا.
 اپاتاي — اۋ،
 قىزىم باتتى كۇناعا
 دەپ قامىغىپ جىلاما،
 جانارىڭدى قاسىرەتكە بۇلاما.
 مۇمكىن، جولى ۶ساتسىز شىعار...
 ۶بىراق، ۶سۈيۈ باقىتى
 كەز كەلگەنگە تارتىلمايتىن سىباعا.

اپاتاي — ياۋ،
 سەنمىڭدى جاستىپا،
 قاشقىنقىتى جەڭگە بىلۋ — مىقتىلىق،
 ناعىز باقىت — جاقىندا مەس، قاشقىتا.
 كەل، ەندەشە، ورنىمىزدان تىك تۇرىپ
 توست ايتايىق
 قاشق، قىىن جول تاڭداغان عاشققا.
 اسپانى اشق بولسىن دەپ،
 ساۋلەسىن السقا شاشىپ قالسىن دەپ،
 ءولسىم دە بولە الماس عاشق بولسىن دەپ،
 ادامدار ولاردى سوتتاۋعا اسقىياسىن دەپ!

ەۋرەستكە شىعۇ

(روزاعا)

قادالغان كوز تالارلىق،
 جىگەر وتىن جانار قىپ،
 ەۋرەستكە^① شىققانداردىڭ ءتىزىمى
 ساۋساقپەن سانارلىق.
 ماحاببات تا شىڭ سياقتى،
 كۈن جاقىنداپ قاسىنا،
 بۇلت قوناتىن تاسىنا،
 قىران تەكتەس جاندار عانا شىعا الاتىن باسىنا...
 ءبارى ءبتتى. قۇلايدى ارمان داۋىل جىققان قايىڭشا،
 ەل كۈلمەي مە ەسىسىز ۇرەي نىپالىنا. بوي ۇرسا؟

① ەۋرەست — جۇمولاڭما شىڭى.